

برگزاری سمینار مقدماتی نسخ خطی

گامی به سوی شناخت فرهنگ و مواریت گذشتگان ایران زمین

● عبدالله صدقی
کارشناسی علوم ارتباطات

سینار مقدماتی نسخ خطی با حضور صاحب‌نظران و متخصصان در محل کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی که در ساختمان قدیم (بهارستان) واقع شده است، روزهای اول و دوم خرداد ماه سال جاری برگزار گردید.

صبح روز یکشنبه اول خرداد ماه جلسه افتتاحیه با گزارش نادر مطلبی کاشانی (دبیر سینار) و با سخنرانی دکتر حبیبی (رئیس سینار) و تنی چند از مسئولین سینار و صاحب‌نظران شروع شد. بعد از ظهر همان روز سینار برنامه‌های خود را به طور همزمان در چهار گروه تخصصی شروع کرد که گروه‌های تخصصی بدین شرح می‌باشند:

۱. گروه ۱: حفاظت و مرمت

۲. گروه ۲: گروه اسناد

۳. گروه ۳: تصحیح متون

۴. گروه ۴: کتابداری و اطلاع‌رسانی

صبح روز دوشنبه دوم خرداد ماه سینار کار خود را با گروه‌های تخصصی آغاز کرد که گروه‌های فوق بدین شرح می‌باشند:

۱. گروه ۱: آموزش نسخه‌شناسی و فهرست‌نویسی

۲. گروه ۲ (الف): نسخه‌آرایی

۳. گروه ۲ (ب): نسخه‌آرایی

۴. گروه ۳: نسخه‌شناسی و فهرست‌نویسی

برنامه‌های گروه‌های تخصصی تا ظهر طول کشید و بعد از ظهر همان روز جلسات عمومی که زمینه سخنرانیهایی درباره «وظیفه ملی در برابر میراث مکتوب» بود، ادامه داشت و برنامه‌های پایانی نیز با حضور علاقمندان و سخنرانی چندتن از رؤسای کتابخانه‌های بزرگ کشور و شخصیت‌های فرهنگی برگزار گردید. بیانه پایانی سینار نیز قرائت گردید.

مراسم افتتاحیه صبح روز یکشنبه اول خرداد ماه جاری برگزار گردید در ابتدای مراسم نادر مطلبی کاشانی دبیر سینار اظهار داشت: «کتاب را به معجزه دین مبین اسلام تعبیر کرده‌اند. این معجزه تمدن اسلامی را به تمدنی کتاب‌مندانه تبدیل کرده آنگونه که بین انسان و طبیعت این جهانی و آن جهانی توازنی ایجاد نمود مثلث وار. ضلع قائم این مثلث انسان بود که در قرائت و بازنمونی اضلاع کتاب و طبیعت دوگانه مذکور پیوندی برقرار داشت که بر اثر آن نه تنها پاره‌ای از نظریه‌های زیباشناختی را در درون کتاب، مجال طرح داد، بلکه بسیاری از زیبایی‌های طبیعت دوگانه موصوف را نیز، برای زیبا نمودن کتاب به عاریت گرفت و بدین گونه کتاب و نسخه‌های آن را به ساختاری زیبا، دلنشین، چشم‌نواز و روح‌انگیز تبدیل نمود.» وی در ادامه اظهار داشت: «برپایه این نگرش صوری و معنوی، مسلمانان به نسخه‌پردازی و کتاب‌آرایی روی آوردند که امروزه از آن میراث می‌توان به عنوان درخشانترین کارنامه بشری یاد کرد اکنون این گنج‌عظیم با خطرهایی

روبرو است و متأسفانه از آن به عنوان آثار باستانی، موزه‌ای و انحصاری نگریسته می‌شود غافل از آن که هر نسخه خطی، جهانی از علم و هنر است که در گوشه‌ای آرمیده است. می‌بایست این میراث هویت‌آور را قدر بدانیم و در معرفی و تحقیق درباره آن از صمیم جان مایه بگذاریم.»

دبیر سینار دربارهٔ موسسات برگزارکننده سینار گفت: «کتابخانه مجلس شورای اسلامی افتخار دارد که با همکاری کتابخانه ملی، کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران و کتابخانه و موزه ملی ملک وابسته به کتابخانه مرکزی آستان قدس رضوی و دیگر موسسات و کتابخانه‌ها پیشگام این حرکت بوده است. به امید آنکه برپایی این همایش گامی کوچک در راه حفظ و شاساندن میراث ماندگار باشد و به امید آنکه این همایش مقدمه‌ای باشد برای گردهم‌آیی‌هایی با شکوه‌تر و مهم‌تر.»

گزارش دبیرخانه سینار

دبیرخانه سینار نسخه‌های خطی از اوایل سال ۱۳۷۸ کار خود را با هدف:

○ شناخت و بررسی نسخه‌های خطی

○ آموزش نسخه‌شناسی و فهرست‌نگاری

○ شناسایی گنجینه‌های نسخه‌های خطی

○ حفظ، نگهداری و ترمیم نسخه‌های خطی

آغاز نمود، به طور کلی فعالیت‌های دبیرخانه سینار را می‌توان به سه زمینه مختلف تقسیم کرد: الف: تشکیل

گروه‌های تخصصی

ب. انتشار کتاب

ج. برپایی نمایشگاه

براین اساس ضمن تدوین موضوعات، فعالیت‌های خود را در چهار گروه تخصصی آموزش، حفاظت و مرمت، اسناد و کتابداری و اطلاع‌رسانی ادامه داد.

در مدت یاد شده در حدود یکصد مقاله به دبیرخانه واصل شد و از آن تعداد ۲۸ مقاله به دلیل سطح علمی یا بی‌ارتباطی با موضوع مردود و ۹ مقاله جهت ارائه، انتخاب و سایر مقالات جهت بررسی‌های بیشتر و نهایتاً درج در مجموع مقالات سینار در دست آماده‌سازی می‌باشد.

در این دو روز جمعاً ۴۹ سخنرانی و مقاله ارائه خواهد شد که ۱۰ سخنرانی به صورت عمومی و ۳۹ سخنرانی دیگر به صورت تخصصی در هفت گروه: حفاظت و مرمت؛ اسناد؛ تصحیح متون؛ کتابداری و اطلاع‌رسانی (با گرایش به نسخه‌های خطی)؛ آموزش نسخه‌شناسی و فهرست‌نویسی نسخه‌آرایی؛ نسخه‌شناسی و فهرست‌نویسی انجام می‌شود.

در همین مدت بنا به ضرورت موضوع، دو میزگرد درخصوص آموزش نسخه‌شناسی و فهرست‌نگاری و یک میزگرد در زمینه حفاظت و مرمت نسخه‌های خطی با حضور استادان و کارشناسان فن برگزار می‌شود. وی در ادامه به آماده‌سازی شش جلد کتاب با عناوین

ذیل اشاره کرد:

- ۱- تاریخ نسخه شناسی و تصحیح انتقادی نسخه های خطی، اثر استاد نجیب مایل هروی.
 - ۲- مقدمه ای بر اصول و قواعد فهرست نگاری نسخه های خطی تألیف آقای محمد وفادار مرادی
 - ۳- کتاب شناسی متون چاپ شده در ایران (از سال ۱۳۵۷ تا ۱۳۷۸) تهیه تدوین خانم سلطان محمدی
 - ۴- تصحیح روزنامه جیه غیاث الدین محمد نقاش (هنرمند سبک آفرین نگارگری در دوره تیموری) تصحیح و تحقیق از استاد اردشیر مجرد تاکستانی
 - ۵- ترجمه کتاب عمده الکتاب وعده ذوی الالباب اثر معزین بادیس صنهاجی، ترجمه دکتر صادق خورشیا.
 - ۶- فرایندهای غیر شیمیایی برای آفت زدایی مجموعه های کتابخانه، ترجمه آقای مهرداد نیکنام
- همچنین نادر مطلبی کاشانی گفت: «در حاشیه برگزاری سمینار، نمایشگاهی در موضوعاتی مانند، کارگاه حفاظت و مرمت، کارگاه جلدسازی و صحافی سنتی، نسخه های خطی و فن آوری نوین - کهن ترین اسناد فارسی ایران و نیز اختصاص غرفه هایی به کتابخانه مرکزی آستان قدس، کتابخانه ملی، مدرسه عالی شهید مطهری، گنجینه ملی ایران و سازمان میراث فرهنگی ترتیب داده شده است.»
- وی در پایان سخنانش گفت: «از حامیان سمینار کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد آستان قدس رضوی، کتابخانه بزرگ آیت الله مرعشی نجفی (ره)، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان میراث فرهنگی کشور، انجمن آثار و مفاخر فرهنگی، مرکز دائرةالمعارف بزرگ اسلامی، صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران، کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران، کتابخانه و موزه ملی ملک و... کمال تشکر و قدردانی می شود.»

سخنران رئیس سمینار

دکتر حبیبی، رئیس سمینار، پیرامون وضعیت نسخ خطی در عصر حاضر اظهار داشت: «سمینار درباره نسخه های خطی و هم در زمینه کتاب شناسی، مرمت، بازسازی، بازیابی و بهره برداری به تفصیل سخن می گوید و درباره اطلاع رسانی پیرامون نسخه های خطی در جهان اسلام و مراکز نسخه های خطی مشخص می شود پیش از یادآوری در این مورد نسبت به برگزار کنندگان باید آفرین گفت که گام های بزرگی برداشته اند و مقدمه ای برای کارهای بزرگ برداشته اند و در محلی که بزرگان حضور دارند برای بنده بسی افتخار است.

معاون رئیس جمهور ادامه داد: در عصر انفجار اطلاعات قرار داریم. داده های گوناگون به کمک وسایل جدید و پیشرفته، به هم انباشته می شود این در حالی است که در گذشته بدون ابزارهای مختلف کارهای بزرگ کرده اند باید انصاف دهیم که کفه فعالیت گذشتگان سنگین تر بوده

است. باید به یادگار ماندگان آنان آفرین گفت و همچنین به کسانی که هویت گذشته اسلامی و ایرانی را حفظ و حراست کرده اند و به ما رسانده اند. این میراث، گزارشی از دامنه گسترده فرهنگ ایران را به ما می رساند. برای ارج نهادن و سپاس از حاصل زحمات گذشتگان، از این آثار و نسخ خطی باید نگاهی شود.

در برنامه منسجم چند مرحله مد نظر است:

۱- حداقل در صد سال اخیر در آثار و نسخ خطی و شناسایی آن کوشش شده است. اما بر اثر حوادث گوناگون مانند سیل، غارت، جمع آوری و بی علاقهی وارثان نسخه های خطی، یافتن نسخه ها مشکل شده است. عدم دسترسی به آنان بازیابی و نسخه یابی را مشکل کرده است. باید صاحبان نسخه های خطی از نظر مادی و معنوی مطمئن شوند. باید از نظر مالی آنان را نسبت به گرفتن و جمع آوری نسخه های خطی ترغیب کرد.

۲- مسائل و معضلات دیگر آسیب های فراوان فیزیکی و شیمیایی آنان است پارگی و خراب شدن کتاب و اثر خطی، موش و حشرات از جمله دلمشغولی نسخه های خطی است. هزینه بالای مرمت کتابها موجب شده است، که نسخه های خطی در انتظار مرمت مانده است. در این عرصه نیز باید راه درست کار راجستجو کرده، هم کارشناس و هم بودجه به نسبت نیاز در اختیار مسئولین مربوطه قرار داد.

۳- نسخه شناسی و کتاب شناسی از یک روش پیروی نمی کند و بصورت جداگانه اختلاف شیوه ها وجود دارد. از هنگامی که اطلاعات به رایانه داده شود برای اطلاع به کتاب شناسی، عملاً مشکلات رخ خواهد نمود. باید برای آن تدبیری اندیشید تا با بهره گیری از وسایل امروزی معنا دار شود، در غیر این صورت چگونه می توان امروزه از علم استفاده کرد؟

۴- تهیه فهرستی از کار لازم است باید یکی از راهها را برگزید، شیوه ای را برگزید که طبقه بندی دقیق باشد. برای تدوین فهرست برداری، طرح جامع و بودجه لازم را فراهم آورد.

۵- فهرست فقط اسم و محل نسخه های خطی را مشخص می کند. خود نسخه ها ممکن است در کشورهای خارجی باشند. طوری باید کشورهای دیگر را راضی کرد که در مورد نسخه های خطی مبادله اطلاعات شود و سپس نسخه ها را به آسانی در اختیار محققین ایرانی قرار دهند.

۶- همه کارها تنها برای حفظ و حراست نیست، بلکه برای بهره گیری است احیای این کارها نیازمند تحقیقات علمی است. نسخه های خطی یا دست نوشته ها که خواهان فراوان داشته و رونویسی شده است، با افزایش و کاهش متون برخوردار بوده است. کم سوادی نسخه پردازها هم مزید بر علت است یا ممارست در مورد تخصص فهرست برداری، اشتباه از بین می رود باید شیوه تصحیح متون

کهن را آموخت و یاد داد. و با حضور صاحب نظران، کلاسهای مصححان جوان دایر کرد و بررسی و نقد کتاب های خطی نیز به صورت ادواری وجود داشته باشد

۷- متن کهن صرف نظر از متن - وجود اصطلاحات فنی فراوان و ترجمه برخی از اصطلاحات مختلف از یونانی، عربی و... که تحت اللفظی ترجمه شده است - در واژه نویسی مطمئن است و ما را بی نیاز از یافتن واژه های مختلف و معادل می کند.

۸- همچنین از اسامی و اعلام جغرافیایی و تاریخی که شمار آنها اندک نیست، می توان استفاده کرد تا تغییرها و تصحیح ها مطابق با اسامی اساطیری و تاریخی مکانهای جغرافی باشد.

۹- جهت دیگر اهمیت نسخه های خطی، رسم الخط می باشد می توان از رسم الخط های گذشته در رسم الخط نوشته های امروزی استفاده کرد.

۱۰- برای تشخیص نوع قلم، کاغذ و مرکب باید روش واحد و مشخص فنی را معین کرد تا تصحیح رایانه ای شود و اصطلاحات فنی با یکدیگر هماهنگ شوند.

۱۱- پیش از آنکه فهرست بنویسیم شایسته است از نسخه های خطی سخن بگویم همواره با نسخه های خطی روبرو خواهیم بود که به چاپ نمی رسند و با گذشت زمان از یاد می روند.

۱۲- این سمینارها بایستی با هدف عرضه و تربیت کتاب شناس، نسخه برداری و گردآوری نسخه های خطی، نظام اطلاع رسانی بین المللی و صحافی و مرمت. در قالب طرح جامع و گروه متخصص بوجود آید تا راه دشوار مرمت و رسیدگی به نسخه های خطی فراهم آید.

سخنران رئیس کتابخانه مجلس شورای اسلامی

سخنران دیگر حجت الاسلام ابهری بود ایشان اظهار داشت: نسخه های خطی نتیجه تلاش دانشمندان مسلمان گذشته است. مسلمانان در هنگام خواب آلودگی غریبان، آثار برتری آفریدند. ابن سینا، فارابی، ابن رشد و... میراثی از خود، به جا گذاشتند دستیابی در کشورهای غربی به نسخه های خطی راحت تر و سهل تر است، آنان به فهرست نویسی، تحقیق و احیاء به طور تخصصی نگاه کرده اند. چگونه است در کشور عراق برای نسخه های خطی فکری کرده اند اما ما نمی دانیم تا کجا کار کرده ایم. اما با برگزاری سمینارهای علمی و تبادل اطلاعات در این زمینه به دیدگاههای روشن خواهیم رسید. ما نسبت به نسخه یابی و نگهداری و مرمت نسخ خطی اقدام نکرده ایم و سیاست واحدی در این زمینه نداریم.

رئیس کتابخانه مجلس شورای اسلامی ادامه داد: طرح ویژه اخذ میکرو فیلم از مراکز مختلف برای نسخ خطی از سال ۱۳۳۲ تاکنون ادامه داشته است. و تا آخر امسال از تمام نسخ خطی و اسناد میکروفیلم خواهیم گرفت. کتابخانه مجلس امیدوار است با رایانه ای کردن و

اسکن کردن نسخ خطی و با تشکیل هفت شورای علمی در جهت تصحیح نسخ خطی که تاکنون حدود ۴۰ نسخه به تصحیح شورای پژوهشی رسیده است، گام‌های جدیدی بردارد.

طرح دیگر به نام گنجینه بهارستان می‌باشد. شماره اول این روزها منتشر می‌شود. در این طرح اسناد نیز به صورت داده‌های مختلف ارائه می‌شوند. اسناد روحانیت و مجلس بیرون خواهد آمد. طرح آموزش که به صورت دانشوری تشکیل خواهد شد. و در آینده نزدیک دسترسی محققان را تسهیل خواهد کرد. و نیز از محققان دعوت به همکاری می‌شود. اما متأسفانه سیاست و رویه واحد در این زمینه نداریم.

حجه الاسلام ابهری در پایان گفت: امید است در این سمینار نظرات مختلف رابه هم نزدیک کنیم تا به امید خدا رویه و سیاست واحدی بعد از این اتخاذ کنیم.

سخنرانی عمومی: عبدالحمید حائری سخنران اول
در مورد «نسخه‌های خطی گامی برای شناخت و تدوین تاریخ علوم اسلامی» اظهار داشت: «هر فنی هر حرفه‌ای هدفی دارد. هدف موجب تعیین شرایط حرفه و فن است. برای تعیین هدف دو مرحله کاری داریم: ۱- هر کتابخانه‌ای باید بداند چه دارد. از مرحله ثبت گرفته تا حفظ میراث باید مدنظر گرفته شود. در مرحله ثبت کتابداری توجه دقیقی به آن نشده است و اسنادی در آن است که اصلاً در فهرست‌ها به آنها اشاره نمی‌شود.

۲- فهرست نویسی: فهرست‌نویس باید کسی باشد که به علوم اسلامی مسلط باشد. علماء و مؤلفین را بشناسد و درسهای آکادمیک خوانده باشد و چند سال زیر نظر یک کتاب‌شناس مطالعه داشته باشد.

حائری ادامه داد: دانشمندان خارجی از جمله یونانی، اروپایی و عرب در زمینه تاریخ علم فراوان نوشته‌اند اما ما هنوز کارهای تحقیقاتی انجام نداده‌ایم. باید کتابها را بشناسیم و در مورد کتاب تحقیقات فراوان انجام دهیم باید کارشناسان به نوشته‌های علمای اسلامی بپردازند و تاریخ علوم را دقیقاً تطبیق کنند و به جهان ارائه نمایند.

احمد منزوی «فهرست‌نگار جهانی دستنویس‌های فارسی» در کتابهایی که در گستره زبان فارسی تعریف شده است، گستره زبان فارسی ایران، افغانستان و تاجیکستان است. ابرهای رحمت از این قسمت برخوردار است. در شبه قاره هند باریده است و جوانه‌های عرفان، علم و ادب را بوجود آورده است.

این گستره مربوط به ایران و شبه قاره هند است و در پی حملات مغول، عدای از دانشمندان به عثمانی رفتند و فرهنگ ایران را با خود بردند و سلجوقیان از آنها گرفتند و تا بالکان توسعه دادند و این طوری است که فضولی بغدادی

Pre Semmar On Manuscripts
SINCE 1980

به زبانهای محلی از تذکره‌ها که در آن از دانشمندان محلی متبحر در آن زبان استفاده شود می‌باشد نمی‌توان در تهران نشست و به زبان‌های اردو تکلیف روشن کرد. اگر ضروری است باید از همان پژوهشگران آن سرزمینها استفاده شود. کشوری که کتاب جامعی در زمینه زبان خود ندارد نمی‌تواند مدعی زبان اسلامی گردد.

دکتر هادی شریفی سخنران بعدی بود که به علت بیماری به خارج کشور عزیمت کرده بود و به جای ایشان ایرج افشار سخنرانی کرد. موضوع صحبت افشار فعالیت‌های مربوط به نسخه‌های خطی بود. وی در این زمینه گفت: آقای دکتر هادی شریفی مسئول فنی موسسه فرقان در لندن بودند. کتاب چهار جلدی نسخ خطی دنیا به دست ایشان چاپ شد. موسسه فرقان تحقیقات مربوط به نسخ خطی را در چهار زمینه انجام می‌دهد.

۱- فهرست نویسی بلاد هر منطقه مسلمان ۲- برگزاری سمینار دو سال یکبار نسخ خطی که آخری دو سال پیش در زمینه زمین و امور جغرافیایی برگزار گردید. ۳- برگزاری کلاسهای تدریس نحوه‌های تدریس فهرست نویسی برای نسخ که چند بار در ترکیه، مصر و آسیای مرکزی و آفریقا برگزار شده است.

۴- برگزاری جلسات معرفی مبان در زمینه فقه و مسائل مختلف

در حال حاضر کار مهم عقد قراردادی با دانشگاه‌الیکر برای فهرست‌برداری حدود ۱۵ هزار نسخ خطی در دست تهیه است. دو سال پیش از آمریکا آقای فینگری پیشنهاد کرده بود که فهرست نویسی کل نسخ اسلامی در آمریکا به این مؤسسه داده شود.

ایرج افشار ادامه داد: در کارهای دیگر نسخ خطی در مراجع اروپایی تشکیل سمینار اولی در پاریس بعدی استامبول و سومی در ایتالیا خواهد بود. و بررسی نسخ خطی کار این موسسه خواهد بود. بیشتر کارهای موسسه متوجه قواعد مربوط به نسخه است. بیشتر سخنرانی‌ها توسط متخصصین در این زمینه عرضه می‌شود.

یکی از فعالیت‌های مهم در زمینه نسخه خطی خاور میانه مجله‌ای است در هلند که هر سال چند بار منتشر می‌شود.

شاعر ترک ابیات بسیار شیرینی به زبان فارسی سروده است.

ما بر اینها فهرستگانی تشکیل می‌دهیم. اشاره‌ای می‌کنم فهرست‌ها اهرم هر مطالعه‌ای است. برای تاریخ ریاضی باید کتابها را در قالب زبان خاص و یا منطقه‌ای خاص فهرستی تهیه کرد تا فهمیده شود که چه کسانی چه ابتکاراتی داشته‌اند. برای تمام رشته‌های علوم به چنین چیزی نیازمندیم تمدن بشری امروزه به جایی رسیده است که پا به کره ماه می‌گذارد. از نظر فرهنگ دست به تدوین حقوق بشر می‌نماید. سهم زبان فارسی در عصری که بشر پا به کره ماه می‌گذارد چیست؟ باید پایه‌های هر می که در عصر حاضر به آن تعلق داریم را بررسی کنیم در بین کارهایی که داده‌ام در بین سالهای ۱۳۵۳ تا ۱۳۵۵ شش جلد فهرست نسخه‌های فارسی تدوین کردم که پنجاه هزار نسخه فارسی را شامل می‌شد. در بین کار به هند رفتم، در زیرزمینی می‌خوانیدم و هر روز کار می‌کردم. ۱۴ جلد فهرست مشترک فارسی موجود در پاکستان، ۵۰ هزار نسخه فارسی ارائه شد. ایشان در ادامه به نام فهرست‌نگار جهانی نسخه‌های فارسی اشاره کرد: طرح من به نام فهرست‌نگار جهانی فارسی است که روی آن کار می‌کنم. بایستی اول فهرست کتابهای فارسی را جمع کنیم.

در همین شبه قاره هند زبانهای مختلفی وجود دارد که کتاب به آن زبان نوشته است و ما نمی‌توانیم از آنها چیزی بفهمیم.

ما نمی‌توانیم منابع کتابشناسی پاکستان را به ایران بیاوریم، این منابع در کتابخانه‌ها منحصر به فرد است. باید به آنجا برویم و فهرست برداری کنیم.

احمد منزوی در پایان سخنانش پیشنهاد کرد: برپایی مرکزی مستقل در کنار یکی از کتابخانه‌های فعال با هدف تدوین فهرست‌نگار از آثار زبان فارسی که در گستره‌ای که در ایران بزرگ، افغانستان و تاجیکستان و شبه قاره هند وجود دارد؛ ضروری می‌باشد.

برخی از فهرست‌نویسان از آثار اسلامی نامبرده‌اند. اردو زبانان چند صد میلیون مسلمانند و لهجه‌های این زبان به چند زبان محدود نیست. برای تدوین کتابنامه نیاز

آقای ویدگام مدیر این نشریه است و درباره نسخ خطی مقاله‌های عالمانه‌ای در این نشریه نوشته می‌شود. در ضمن آقای ویدگام یکی از مراکز فهرست‌نویسی نسخ خطی را در دانشگاه لایدن بوجود آورده است.

اروپاییان در دهه‌های قبل با توجه به بی‌اطلاعی ما نسخ خطی را از کشور برده‌اند. یکی از راههای شناخت نسخ خطی معروف دنیا دستیابی به کاتالوگهای خرید و فروش نسخ خطی موسسات و گالری‌ها می‌باشد. تا فهرستهایی از این موسسات جمع‌آوری شود.

وی در پایان به فعالیتهای فهرست برداری در کشورهای شرقی اشاره کرد و افزود: «هند نسخ خطی زیاد است، تعداد نسخ خطی که در هند، ایران و ترکیه وجود دارد خیلی اختلاف ندارند. فعالیت در هند در مورد نسخ خطی چندان مشهود نیست و در ترکیه به کندی پیش می‌رود. نسلی، که نسخ خطی اسلامی را می‌شناخت، منقرض شده است و دانشگاهها و دولت ترکیه در این زمینه و شناخت در مورد نسخ خطی فکر نمی‌کنند.»

برنامه‌های سمینار

بعد از سخنرانیهای عمومی، گروههای تخصصی کارشان را آغاز کردند. گروههای تخصصی از چهار گروه فرعی تشکیل شده بود که اسامی سخنرانانها و موارد سخنرانی به شرح زیر می‌باشد:

گروههای تخصصی: گروه ۱: حفاظت و مرمت نوبت اول: سخنران دکتر رسول وطن‌دوست. ضرورت حفاظت و مرمت علمی نسخه‌های خطی (البته ایشان حضور نداشت) سخنران مهدی عقیقی: نگهداری و مرمت جلد‌های قدیمی

سخنران دکتر محمد قهری: تهدیدات بیولوژیکی بر روی کتاب، کتابدار و مخازن مهندس حسن خلیلی: کاربرد فن‌آوری در حفاظت اسناد و نسخه‌های خطی

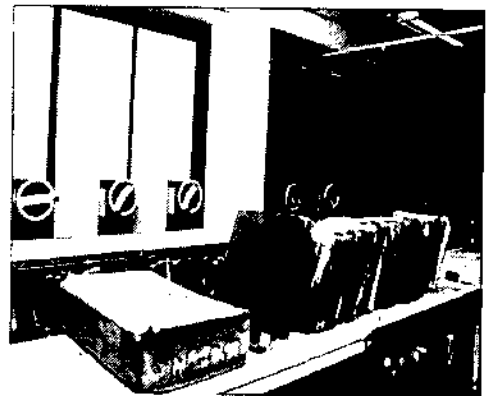
نوبت دوم: در پایان این نشست تخصصی میزگردی در زمینه فن‌شناسی، آسیب‌شناسی و تجربیات مرمتی با حضور صاحبان نظران برگزار گردید.

گروه ۲: اسناد نوبت اول: دکتر اصغر مهدوی: مجموعه اسناد خاندانی حاج امین‌الضرب

زهره روح‌فر: معرفی کهن‌ترین اسناد فارسی ایران محسن جعفری مذهب: جعل سند در بستر تاریخ نوبت دوم: رضا فراستی: مقدمه‌ای بر سازماندهی فرمان‌ها و رقم‌های دوره قاجاریه

عمادالدین شیخ الحکمایی: پیشنهادی بر فهرست برداری

سوسن اصلیلی: شیوه نگارش و تدوین منشآت

و در پایان کار این گروه جلسه پرسش و پاسخ دایر بود. گروه ۳: تصحیح متون:

نوبت اول: دکتر نصرالله پورجوادی: از نسخه‌شناسی تا متن‌شناسی

حجه‌الاسلام رسول جعفریان: بازسازی متون مفقوده نوبت دوم: دکتر علی اشرف صادقی: چند نکته درباره شیوه تصحیح متون

جویا جهانبخش: تاملات نظری کار آمد در تصحیح متون ادبی

آرپور رستمی: اهمیت متون خطی موسیقی و ضرورت تصحیح متون علمی موسیقایی آنها

این گروه نیز در پایان، جلسه پرسش و پاسخی با حضور متخصصان در این زمینه برگزار کرد.

گروه ۴: کتابداری و اطلاع‌رسانی نوبت اول: مرتضی تیموری: طبقه‌بندی علوم در قدیم

و مقایسه آن با طبقه‌بندی معروف در دو قرن اخیر دکتر الیاس صفاران: وقف نامه‌ها و تاثیر آن بر اداره کتابخانه در گذشته

رضا خانی‌پور: خدمات دهی کتابخانه‌ها به پژوهشگران نسخه‌های خطی

نوبت دوم: دکتر محمد حسن هجرتی: در آمدی بر مشکلات فهرست‌نویسی، اطلاع‌رسانی و شیوه‌های حفاظت نسخه‌های خطی در سیستم‌های رایانه‌ای

مهندس کاوس رمضان‌زاده: اطلاع‌رسانی و اشاعه اطلاعات نسخه‌های خطی

دکتر فریدون آزاده: طرح تهیه میکرو فیلم و اسکن از نسخه‌های خطی کتابخانه مجلس گامی در جهت ایجاد پایگاه مرکزی میکرو فیلم در ایران

در پایان نشست این گروه نیز جلسه پرسش و پاسخ با حضور صاحبان نظران فوق صورت گرفت صبح روز دوشنبه، دوم خردادماه باز گروههای تخصصی شروع‌کننده سمینار بودند که فهرست گروهها و سخنرانیهابه اطلاع می‌رسد:

گروه ۱: آموزش نسخه‌شناسی و فهرست‌نویسی در نوبت اول و دوم این گروه میزگردی با حضور دکتر اسدالله آزاد، ایرج افشار، خانم نوش آفرین انصاری، عبدالحسین حائری، دکتر عباس حری و کامران فانی برگزار گردید.

گروه ۲: (الف) نسخه آرایی:

نوبت اول: نجیب مایل هروی: نوشتار خانه بایسنفری مرکز نسخه آرایی

غلامرضا پرند: کتاب آرایی و کتاب‌پردازی در موزه ربع رشیدی

دکتر مهناز شایسته‌فر: معراج نامه شاهکار کتابخانه تیموری

نوبت دوم: ایرج نعیمی‌عالی: طبقه‌بندی آثار یاقوت مستعصمی و امضاهای وی

محسن محمدی: صفی‌الدین ارموی خوش‌نویس بزرگ قرن هفتم

مهندس فضل‌الله فاضل نیشابوری: قرآن منحصر به فرد بابری و راز و رمز خط اختراعی آن

گروه ۲ (ب): نسخه آرایی: نوبت اول اردشیر مجرد تاکستانی: تذهیب و مکاتب آن

دکتر محمدخزایی: نسخه خطی صورالکوکب صوفی و تاثیر آن بر نقوش نجومی هنر سلجوقی

حسین رزاقی: قرآن محمد شفیع ارسنجانی و ویژگی‌های ممتاز هنری آن

نوبت دوم: مهندس محمدرحیمین اسلام‌پناه: فرم‌های نوین در صحافی سنتی

محسن ناجی نصرآبادی: ورق در الفهرست ابن ندیم مصطفی رستمی: مقواگری در تاریخ تجلید تمدن اسلامی

گروه ۳: نسخه‌شناسی و فهرست‌نویسی نوبت اول: ایرج افشار: قطع در نسخه‌های خطی

دکتر فریدون اعوانی: بررسی و تحلیل علل ناهنجاری‌ها در فرآیند نسخه‌نویسی کاتبان

حسن هاشمی میناباد: انجامه در نسخه‌های خطی نوبت دوم: دکتر مهدی محقق: رساله حنین بن اسحاق یا کهن‌ترین فهرست در جهان اسلام

حبیب‌الله عظیمی: وحدت رویه در فهرست‌نگاری نسخه‌های خطی و کاربرد رایانه در این حوزه

احمدرضا رحیمی‌ویسه: بررسی آماری و مستند به نسخه‌های خطی فهرست‌شده و فهرست‌نشده در جهان

لازم به توضیح است نشست‌ها و مراسم اختتامیه که به واسطه کثرت مطالب این شماره، گزارش مربوط به در شماره‌های آینده به چاپ خواهد رسید.